

Співрозмовник

Анна Пуришкіна

Тому, хто вірить, що море ніколи не залишає берег назавжди.

Небосхил лиш починав неспішно багровіти, віддзеркалюючись у погляді молодика, що нерішуче переминався з ноги на ногу, спостерігаючи здалеку. Море він бачить уперше. А воно таке, як він і уявляв: безкрає, загадкове глибинами й широтами, неосяжне для його втомленого погляду. Аби збагнути його красу наяву, варто побути з морем наодинці.

Шепіт спокійних хвиль манив ближче, немов замовляючи. Босоніж чоловік ступає на прохолодний пісок, прогрузаючи стопами. Легкий одяг тріпотить на свіжому вітрі, що безпритульно розгулює довгим берегом, початок і кінець якого так само сходиться за обрійними лініями. Горизонт розділяв світ навпіл: недосяжне небо, що вабило мрійників про захмарне життя, та земля, що міцно тримала їх у своїх обіймах. І лиш ласкаві хвилі розмивали овид, дозволяючи відчутти їх недозволену єдність.

Узрівши затишок біля громіздкої самотньої скелі, молодик випускає з рук сандалі й облаштовується прямо на піску, без остраху замурзати свої одяжі. Жадібно перебирає пальцями в заспокійливій сипучості, пробираючись до вогкого прошарку. Солонувата прохолода дурманить його розум, просочуючись у кожну клітинку тіла, до найтемніших закутків. Уперше за довгий час відчуваючи таку інтенсивну свіжість, він мимоволі стримує подих, ніби боїться порушити цю несподівану гармонію. Вдихати надто глибоко не доводиться - повітря настільки насичене, що кожен легкий вдих наповнює легені до країв, викликаючи відчуття, близьке до легкого запаморочення від чистоти та простору. Пальці ніг молодий чоловік також ховає в піщинки, відчуваючи, як ті безупинно просочуються крізь.

Сонце з-за обрію визирало першими променями, заливаючи блакитну гладь золотом. Лащило оманливим теплом, що швидко розчинялося в стійкій ранішній остуді, лоскотало шкіру, пробуджуючи на ній дрібні сироти, і обіймало вразливе бліде тіло. За підкупливою красою природи ховалася її безжальна первісність, і сонце, здавалося, натякало саме на це.

Понад берегом раптом закружляли голосисті чайки, що одна за одною то різко опускалися на морську гладь, то стрімко линули в небо. Кричали весело й безжурно, переймаючи на себе увагу. Молодик застигає, спостерігаючи, і помічає, як один із великих птахів над водою підіймається, міцно затиснувши в помаранчевому носі велику рибину. Та звивається, смикається, проте доля її вже визначена. Інші птахи хижо слідуєть за чужою здобиччю, сподіваючись розділити її на сніданок.

Мить, і на камені, що трохи далі від чоловіка, буде розгортатися справжня боротьба за нещасну рибину. І поки одні будуть чубитися між собою, відвойовуючи бодай

шматок поживи, інші терзатимуть беззахисну тушку й насичуватимуся сповна.

"Світ завжди так був влаштований?" - пролітає риторичне в думках чоловіка. Надихаюча безтурботність прямо на його очах у єдину мить перетворилася в голодні ігри. Чи перше враження виявилось оманливим, і крики чайок були зовсім не мелодійними, а хижими? Легко іноді сплутати привітність з прихованою пасткою, а щирість - із вичікувальною посмішкою.

Таких чайок, які манили своєю грайливістю й чарували піснями, життя йому показувало багато. Знову й знову зіштовхувало з ними, лише б молодик засвоїв урок. Але збагнути цю непристойно просту науку йому доводиться лиш зараз, спостерігаючи яскраву картинку осторонь. Від раптового відчуття, що сам він немов та риба, яка завідома приречена на вирок, з'являється в роті неприємна гіркота, що посилюється терпкістю чергового солоного подиху з моря.

- Вбачаєш у цьому жорстокість?

Низький голос із характерною сиплістю, що нагадував піщаний шепіт, чується з-за спини чоловіка й змушує його затамувати подих. Вочевидь, його побачення з морем під загрозою.

Озирнувшись, молодик помічає літнього чоловіка, що, склавши на грудях руки, посміхнено вдивлявся в далечінь. Риси його обличчя були зовсім невиразними, м'якими, а голова сліпила бездоганно білою сивиною, що грала на вітрі.

- Хіба ні? - повернувши увагу на зграйку чайок, що доїдали рибину, викачану в піску, мовить молодик.

- Ну то спробуй щось змінити, - спокійно пропонує старий і підходить ближче.

Опускається поруч і так само ховає ступні в пісок, граючись у ньому пальцями. Молодому чоловіку вмить стає тісно на цьому безкрайому березі. Море, яке, здавалося, належало тільки йому, тепер доводиться ділити з незнайомцем, що ось так самовільно втручається в його простір.

- Хочете, аби я кинувся в бійку з птахами?

- Тільки якщо також хочеш відхопити ласий шматок.

Старий на драматичну сцену кончини беззахисної рибини дивився із якоюсь лякаючою насолодою в очах, потираючи сухими, шершавими долонями.

- Світ завжди був так влаштований, - мовить тихо.

Потім руками загрибає горстку піску й тоненьким струмінцем починає розсіювати його проти вітру.

- Бачиш, як легко піщинки вислизають крізь пальці, хоч як їх не стискай? - питає він, вдивляючись у танець розвіяного пилу. - І я міг би тужити за кожною, що розчинилася на вітрі, оплакувати їхню швидкоплинну долю... але варто лиш змінити точку зору, - він демонстративно відводить затиснуту долоню вбік і спрямовує погляд собі під ноги, - і бачиш, яке ціле море їх ще чекає біля твоїх босих ступень.

Нахмуривши в нерозумінні брови, чолов'яга німо вдивляється в пісок, намагаючись збагнути, здавалося, зовсім недоречні теревені старого. Потім так само загрибає жменю і, різко розчепіривши пальці, спішно висипає пісок назад. Маячня - та й годі. Старому

просто немає із ким поговорити, тож він знайшов жертву й усіма силами нав'язується на діалог.

Відхилившись від незнайомця, чоловік опирається плечем на скелю, що вже обласкана світанком, від чого тепла. Може, відстороненість буде натяком на небажання залучатися в розмову? Плечі молодика напружуються від внутрішнього дискомфорту. Скільки часу він витратив, аби наважитися й ось так утекти від світу, аби тут, за крок до "щастя", його наздогнав столітній на вигляд дідуган, намагаючись нажити його на гачок вдаваних філософських промов? Варто всіма силами ігнорувати його, і тоді він, швидше за все, просто піде.

- Ти щасливий? - немов висмикнувши із чужих думок найважливіше, знову хрипить голосом старий.

- Тут, біля моря, може й був би щасливий, - безпристрасно знизує плечима другий.

- А взагалі?

- Бог його знає, - випускає немов з глибини грудей і ховає очі в недосяжному горизонті.

- Та звідки ж йому знати? - посміюється старий, качаючи головою. - Хіба що ти йому сам про це говорив.

- Та збіса я маю із ним говорити? Жалітися чи клянчити?

- Глянь, що знайшов, - старий дістає із піску невимовної краси крихітну мушлю. Ребриста й перламутрова, немов сама перлина, виблискує на сонці й тут же притягує погляд молодика. - Хочеш? Мені не шкода, у мене ще багато таких є.

- Залиште собі для колекції. Я собі сам знайду, - попри чесний захват незвичною крихітною раковиною, чолов'яга вдає байдужість до подарунку.

- Віддавати буває легше, аніж приймати, чи не так? - характерно собі, продовжує посміхатися незнайомиць.

- І багато ж ви розумієте, - невдоволено фиркає на це другий.

А плечі його нагострюються ще сильніше. Гачок старого раптом зачіпається за шкіру чоловіка, порушуючи захисний хітин. Проходить його, тонкий, і гострим кінчиком впирається в щось попід, що боляче відгукується.

Незнайомцю вдалося так точно поцілити в болючу точку молодика, що той мимоволі аж пересмикнувся, немов від холоду. Із тоненького отвору, немов щупальця, просочувалися підступні думки. Ще більше чолов'ягу бентежила невтомна посмішка на вустах його опонента. Той, немов блаженний, аж випромінював світло. Насправді ж, це лише сонце, що вже повністю показалося над небокраєм, відбивалося від крейдової шкіри стариганя, пускаючи в очі молодика "зайчики", як від люстерка. Від цього брови чоловіка поволі опускалися ще нижче, надаючи його виразу обличчя задумливої відстороненості.

Попри все, слова надокучливого стариганя підло впилися чоловікові в голову. Погодитися з ними він дозволити собі не міг, тому необхідно було якомога швидше виправдатися бодай перед самим собою, аби не дати тому підступному пробратися до свідомості.

У його голові давно вже збудовані зручні кордони, що розділяли бажане й реальне. На боці бажаного молодик плекав ідею власної великодушності й бездоганності, вірив у свою винятковість та незаперечне право на успіх. А на протилежному – притоптував свою невиправдану жертвність і бажання бути зручним задля схвалення. Віддавав чоловігя у своєму ще зовсім недовгому житті дійсно багато. Так багато, що навіть не помітив, як роздав самого себе, вичерпавши й втративши все, що колись вабило.

- Ти тут на когось чекаєш? - у голосі старого немає образи на зневажливий раніше тон. Немає зовсім ніяких почуттів. Він ставить сухе питання без цікавості, немов навмисне підштовхуючи молодика на глибші роздуми.

Тому той у відповідь і мовчить, подумки досі намагаючись впоратись зі своїми емоціями. Складно протистояти й собі, й допитливому стариганю одночасно. Особливо коли всередині розгойдуються хвилі, розкачуючи на собі уламки зруйнованих ілюзій та давно забутих примар минулого, що тепер нестримно підіймаються з глибин.

- У моря є особливість час від часу самоочищатись, ти знав? Приходить час, коли хвилями воно виносить на берег увесь бруд, що осідає на дні або плаває на поверхні. І тільки виплюнувши те, чим засмічена його чиста краса, воно знову здатне віддзеркалювати безкрає небо та дихати свіжістю.

- Але хіба сміття не з'являється там знову? - не витримує чоловік і все ж вв'язується в дивний, непослідовний діалог.

- Маєш рацію. Але уяви, аби море накопичувало в собі всю нечистоту? Чи хотілось би тобі до нього приходити й насолоджуватися його затишком?

- Та навряд чи, - мотнувши головою, кидає молодик і відвертається.

Старий замовкає, дозволяючи співрозмовнику знову обдумати власні ж слова. А той, впускаючи в себе пестливий шум моря, жертвує йому всі думи. Так і сидить, склавши на підтягнутих до грудей колінах руки, та бездумно пронизує поглядом шари далечі. Горизонт, неначе в мареві, коливається на легких хвилях, поступово наближаючись. А потім і зовсім розчиняється, від чого море зливається з небом в єдине ціле.

Сонце пригрівало молочну шкіру все сильніше й сліпило очі. Так, прищурившись, чоловік поринає в темряву. А в голові раптом спливає питання старого, що весь цей час *терпляче* мовчав. "Ти тут на когось чекаєш?" - розбивається об скелі тиші хрипкий голос. Аби й хотів, чоловігя не наважився би відповісти, що ані тут, ані деінде він ні на кого вже не чекає. Усі свої ідеали про будь-які зв'язки з оточуючими він давно переніс на той самий бік "реального" й уперто ігнорував їх, сподіваючись, що це вбереже його від чергового розчарування. На підступах до себе, безжально спалив усі мости й відгородився димовою завісою, аби не бачити, що по іншу сторону його тепер також ніхто не чекає.

Старигань, чия німа присутність не давала молодика розчинитися в навіяному смутку, у цей час безжурно лащить в теплих променях. Кинувши короткий погляд на нього, чоловік зітхає і ховає обличчя в руки, немов намагаючись позбутися від надокучливого бодай таким чином.

Тиша на березі стала густою, наповненою лише шумом сором'язливих хвиль. Але раптом її розітнуло чергове питання старого, просте й пряме, як удар, що влучає в найболючіше місце:

- А є хтось, кому ти дозволяєш любити себе?

Слова проходять наскрізь чоловіка, немов розпеченою стрілою, пронизуючи нестерпним жаром, здавалося, давно загоєні рубці й безжально їх розсікаючи.

- А в тебе? - не без долі роздратування в голосі, випускає другий, немов захищаючи грубістю свій вразливий куточок у серці.

- Мене любить багато людей. Але стільки ж і ненавидять, - немов роздумуючи вголос, бубонить той зовсім без пихатості. - Часто змінюють про мене думку, відрікаючись. А потім кидаються шукати зі мною зустрічі, навіть не підозрюючи, що я ближче, ніж здається. Так буває, знаєш.

- Ну а в мене тільки я, - зітхає чоловік, раптом підкуплений неочікуваною щирістю. - То ти хтось типу філантропа?

Старий дивно всміхається, качаючи головою. І не можна зрозуміти, чи весь цей час він щиро глузує над своїм співрозмовником, чи не менш щиро милується ним. Його сірі очі не випромінюють нічого. Вони лиш віддзеркалюють кольори, переливаючись у морській блакиті.

- Може, ти тоді хоч сам закоханий у когось? Пестиш когось хоча би без відповіді, як хвилі пестять неприступні скелі? Чи голубишся із кимось подалі від сторонніх очей, немов глибини морські з гордовитим місяцем уночі?

- У свою жагу до життя. Плекаю її без відповіді, німу й холодну, на очах усього світу, - із грудей молодика виривається те, що таїлося там недосяжно глибоко й, здається, цілу вічність.

- "Німу й холодну", - на мить посмішка з вуст старого злітає, а його зморшкувате лице набуває якоїсь нехарактерної скорботи, що впивається в глибокі лінії. - Є надія на її спасіння?

- Щось на кшталт реанімації? - уже сам криво всміхається другий. - Тут я і збирався цим зайнятися, якби не...

Чомусь зараз він притримує хамство за зубами. Може, старигань і зовсім безневинний. Навіть якщо несповна розуму чи просто дивак, то зла в ньому немає точно. А та крапля картинного співчуття на його лиці стає тим теплом, що невагомо торкається душі молодика й топить на ній тонкий шар криги.

- Якби я не втрутився? - ласкава посмішка знову лягає на тонкі, пусті уста стариганя.

Чоловік, зніяковівши, невпевнено знижує плечима, переймаючи чужу емоцію. І сам не може збагнути, куди зникли всі його упередження до цього беззлобного старенького, що, вочевидь, так прагнув простої душевної бесіди. Утім його власний панцир, що виявився куди крихкішим, ніж очікувалося, із останніх сил відбивав будь-який потенційний подразник у страху знову пустити в серце біль. Захищатися зухвальством стало звично, так само, як і шукати звідусіль підступи.

- Пробач, просто ти виглядав так, немов потребував утіхи, - чомусь тільки тепер пояснює незнайомиць. - А в мене виявилось трохи вільного часу, то ж я сам до тебе підійшов. Не часто я так роблю...- хмикнувши собі під ніс, посміюється він. - Але ти ніколи й нізащо не зробив би перший крок.

- Зізнаюся, що я розраховував на те, аби побути наодинці, - чесно відповідає молодик.

- Ніколи не бачив відливів? Коли вода відступає від берега так далеко, що пісок, який раніше був дном, висушується безжальним сонцем, - махнувши рукою, старенький показує, наскільки далеко відходять хвилі. - А глибини, які раніше здавалися недосяжними, стають оголеними.

- Справді? Хіба це не аномалія?

- Проходить трохи часу, і вода може захлеснути аж до тієї межі, - знову активно жестикулює старий, показуючи, як наповнюється море й ховає у собі всю берегову лінію. - А потім усе повертається та стає звичним, і хвилі знову щадно поколихуються в тому місці, де й зараз. Але, знаєш...- він раптом задумується на мить. - Ніколи не варто боятися навіть затяжних відливів. Може, море втомлюється й так само, як і ти, втікає світ за очі. А може, таким чином бере розгін, аби яскравіше увірватися до берега, що вже його зачекався...

Чоловік уже слухав незнайомця, немов у жазі, поглинаючи кожен сиплий звук. Його слова, що з такою легкістю зрівнювали вічну стихію з його власним, таким заплутаним існуванням, проникали кудись глибоко, немов тепла вода, що повільно заповнювала висохлу западину. Якщо циклічність неминуха, то і його власний відхід до обрію - це лише черговий крок, що пізніше наблизить його до тієї самої давно забутої жаги до життя? Може, варто переосмислити не лише останній прямий натяк старого, а згадати все, що він говорив від тої миті, як сів поряд? "Піщинки, мушля, сміття на березі..." - поспіхом перебирає молодик усе, чому зовсім не придавав значення. "Очиститися й зробити ривок".

- Як би там не було, але море ніколи не залишає берег назавжди, - у підтвердження безмовним здогадкам чоловіка, проникливо мовить старенький. - Головне не дозволити комусь подумати, що його оголене дно - щось звичне.

- Звідки ти все це знаєш? - розгублено питається чоловік, намагаючись при цьому встигнути вловити кожне словечко.

- Я просто дуже люблю море, - посміхнено розводить руками той. - І ділюсь із тобою своїми спостереженнями.

Голос незнайомого літнього співрозмовника заповнив голову молодика. Його кожне слово, кожне таке спостереження, спливало в пам'яті, поки сам чоловік намагався збагнути їх глибину. Від якої миті їхня химерна бесіда набула підтекстів? Чи, може, він сам усе це вигадав, виправдовуючи старого за відверте божевілля? Й аби підтвердити це побоювання або спростувати його, молодик питається вже сам:

- А як море розуміє, що зараз найкращий час, аби знову омита берег хвилями?

Озираючись, аби заглянути у світлі очі старого, він аж торопіє від неочікуваності.

Поруч ні душі. І пісок рівний-рівний, не витоптаний ногами, не вим'ятий сухим, худорлявим тілом. На піщинках лиш блискає та сама мушля, переливаючись у пастельному перламутрі.

Молодик, покрутивши її в пальцях, знову озирнувся в пошуках свого чудакуватого випадкового співрозмовника, однак марно. Із ним на березі є лиш той самий вітер, що був від самого початку. Так само завзято здіймав поодинокі піщинки й кружляв їх у своїх обіймах.